

Középkori lírai balladák
/Három árva/

A mohácsi temetébe,
Három árva sétál benne,
Édesanyu nyugszik benne,
Kejj föl anyu, kejj föl anyu!

Kejj föl anyu, kejj föl anyu!
Leszakadt a jászruhánk is,
Lábaimra nem léphetek,
A sirombu nem kēheték.

Visszatér a három árva,
Tenyerébi sirdogájja,
Nincsen anyjunk, nincsen apjunk,
A jó Isten segít rajtunk.

"Énekite Pápai Margitka 11 éves ~~táska~~ táskai/s/ lakos."
//A felvétel történt Buzsák-Táska határában, 1961-ben//

Ó, Ur Jézus Krisztus maga,
Lecseppent a Jézus vére
A szent keresztfa tövére,
Drágalátó szent testibi/Drágalátos szent testéből/
Öt méjséges sebejibi/Öt mélységes sebeiből/
Mikor a keresztet a fédre lefektették,
Jézus kezit, lábát rászégezték,
Szencséges oldalát háaru megnyitották,
Mária siralmát ujitották.

El nè felejkezzink Jézus hét szavára,
Amejjeket montunk magos keresztfára.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Pápai Margitka 11 éves táskai lakos.
//középkori népének, -nagy-pénteki Mária-siralom. Csak a középkor utáni népénektárakban, kódexekben található, variánsai//

D

Szépen legel a kisasszon gujája,
A kisasszon maga sétál utánna,
Már messziről kiáltja a gujásnak,
Szivem gujás, terítsd le a subádat.

Nem terittem én le az én subámat,
Mert jön a csósz, behajtja a gujámat,
De te avval ne törődjél, ha mondom,
Kiváltja az édesanyám, ha mondom.

Édesanyám, váltsa ki a gujámat,
Mert az éjjel gujással töltöttem éjszakámat,
Lányom, lányom, lányomnak se mendalak,
Még hogy téged egy gujáshoz adjalak.

A kisasszon nem gujásné nag való,
Hosszi szoknya nem a harmatba való,
Hosszu szoknyát fél fodorral levágom,
Tied leszek édes rózsám a nyárom.

Varjaskér/Somogyszantpál/, Hosszú Lázárné, 1906
/a 3. strófánál "besegített férj", H.L. 1898./

-

A Feketes halom alatt
Fehér László fogva maradt,
Minden kocsi, szerszámortul,
Piros bárson paplanyostul.

Fogd be kocsis a lovakat,
Rakj a kocsiba aranyat,
Rakj a kocsiba aranyat,
Vékával a huszasokat.

Fehér Anna tüstént möggyen
A vármöggye udvarába,
Fojosóról fojosóra
A főbiró szobájába.

Adjon Isten biró uram!
Hoztam önnek sok aranyat,
Hoztam önnek sok aranyat,
Ha kianná a bátyámat.

Fehér Anna, Fehér Anna!
Nem köll nékem az aranyad,
Háljál vele egy éjszaka,
Bátyád mögszabadul még ma.

Fehér Anna tüstént möggen,
A vármöggye udvarába,
Fojosóról fojosóra,
Kedves bátyja rostéjára.

Kedves bátyám, Fehér László!
Mit mondott a kutya biró?
Háljak vele egy ájszaka,
Bátyám megszabaduész még ma.

Kedves hugom Fehér Anna!
Ne hallgass te a biróra,
Tisztösséged is elvöszi,
Kedves bátyád fejét veszti.

Éfél után egy az óra,
Aluszol-e fehér Anna?
Jőbren vagyok, nem aluszok,
Nagy lánczörgésűkat hallok.

Éfél utána három óra,
Aludj, nyugodj Fehér Anna!
Vége van már a bátyádnak,
Annak a huncfut betyárnak.

Megállj elátkozott bírón!
Mosdóvized vérré váljon,
Türülkőzöd lobbott vessen,
A jó Iskenmaög ne mentsen!
Türülkőzödv lobbót vessön,
A jó Isten mög ne mentsen!
Somogyudvarhely, Jakab Gézáné,
Székely Margit, 1913.
Győri Mihályné, 1917-

A Fekete halom alatt
Fehér László lopva maradt,
Minden kocsi szerszámostul,
Piros bársony-paplanyostul.
Fogd be kocsis alovakat,
Rakj a kocsira aranyakat,
Rakj a kocsira aranyakat,
Vékába, a puttonyokba.

Fehér Anna tüstént megyen
A vármegye udvarába,
Fojosóról fojosóra
A főbíró szobájába.
Adjon Isten bíró uram!
Hoztam önnek sok aranyakat,
Hoztam önnek sok aranyakat,
Ha kiadná a bátját.

Fehér Anna, Fehér Anna!
Nem köll neküm az aranyadat,
Háljál velem egy éjszaka,
Bátyád mögszabadul még ma.

Fehér Anna tüstént megyen
A vármegye udvarába,
Fojosóról fojosóra,
A bátyjának rostéjjára.

Fehér László édső bátyám!
Halled-e, mit mond a bírón?
Háljak vele egy éjszaka,
Mögszabadul bátyám még ma.

Fehér Anna édső hugom!
Ne higgy a kutya bírónak,

Tisztösséged is elvöszí,
Szögény bátyád fejét vöszí.

Éfél után egy az óra,
Aluszol-e Fehér Anna?

Nem aluszok, ébren vagyok,
Nagy lánczörgésüket hallok,

Éfél után három óra,
Alugy, aligy Fehér Anna!
Vége van már a bátyádnak,
Annak a rabló betyárnak.

Elátkozlak hazug bíró,
Mosdóvized vérré váljon,
Türölközöd lobbot vessön,
A jó Isten mög ne mentsen.

Somogyudvarhely, Kuti
Györgyné, Tóth Mária, 1914.

④ Jó estét, jó estét!
Sági biróné asszon!
Itthol-e galambom,
Vagy már talán aluszik?

Alszik már, alszik már
Az utol-szobába,
Bé is van takarva
Piros paplanába.

Költse fel, költse fel!
Küldje el a bálba,
Kék sejemruháját (~~Öltse fel magát~~)
Öltse fel magára!

Karmazsin-csizmáját
Huzza a lábára,
Két pár aranyürüjét
Huzza a zujjára!

Jó estét, jó estét!
Hát mit akarsz vélem?
Gyer ülj le mellém!
Maj megmondom mingyár.

De nem azér jöttem,
Hogy én itt pihenjek!
A kedves galambommal
Egy kicsit mulassak.

Cigányok huzzátok!
Estétől éfélig,
Éfétől hajnalig,
Hajnalhasadtáig!

Bocsáss ki egy kicsit!
Kimennék pihenni,
Karmazsin-csizmámból
A vért kiönteni!

Nem lehet kimenni,
Nem lehet pihenni!

/Karmazsin-csizmából
A vért kiönteni!/
A muzsikásoknak
Nem szabad megállni!

Átkozott az apa,
Az az édesanya,
Ki egyetlen lányát
Bálba elbocsátja.
Este elbocsátja,
Hajnalig nem látja,
Reggel nyolc órakor
Halva viszik haza.
Harangoznak délre,
Féltizenkettőre,
Sági biróné lányát
Most tették a földbe.
Szép sejemruhába,
Szép fehér fátyolba,
Szép gyöngykoszoruja
Vállára van hajtva.

Torvaj, Kottán Józsefné, 1903.

-

Csági Biróné

Jó estét, jó estét!

Csági biróné asszony,

Itthol van-e a lánya,

Az én kedves galambom?

Itthun van, itthun van,

Az első szobába,

Jóizüen aluszik

A paplanyos ágyába.

Menjen be, költse föl,

Eressze el a bálba,

~~Szép bruner-cipőjét~~

~~Kösse a derekára!~~

Szép bruner-cipőjét

Huzza fel a lábára!

Huzza fel a lábára!

Hangászok, hangászok!

Rggelig huzzátok,

Soha el se hagyjátok!

Most mulatok kedvemre

Sági biró lányával.

Engedjél pihenni,

Engedjél kimenni!

Szép pirosz véretem

Cipőmből kiönteni.

Nem lehet pihenni,

Nem lehet kimenni,

Szép bruner-cipőből

Vérödet kiönteni!

Engedjél pihenni,

Engedjél kimenni!

Szép bruner-cipőből

Vérömet kiönteni.

Nem lehet pihenni,

Nem lehet kimenni,

Szép bruner-cipőből

Vérödet kiönteni!

Verje mög az Isten

Azt az édösanyát,

Ki estétől röggelig

Bálba haggya a lányát!

Este elbovsátja,

Rggelig nem látja,

Rggel hat órakor

Már halva találja.

Nyisd ki anyám kapudát,

Zöldre föstött kapudat,

Eresszed be rajta

A te meghalt lányodat!

Verje mög az Isten

Azt az édösanyát,

Ki estétől röggelig

Nem látja a lányát!

Este elbocsátja,

Rggelig nem látja,

Röggel hat órakor

Már halva találja.

Szena, Farkas Istvánné, Kolat Juli, 190

"Möghalt a vőlegénye Sági biróné lányának, és megjelent neki képbe, hogy menjen el a bálba. Annyira táncultatta-ördögbe öltözött, úgy mutatta be magát, és mögszakította a menyasszonyát. A vőlegény möghált, oszt megjelent neki a lánynak, hogy együn érte, a halott vőlegénye, - ez táncutatta halálra. Azér, mer ü möghált, hogy a lány ne maradjon itt, hogy vigye vele. Ezé jött meg érte! Mer, el akarta vönni, mig élt, oszt möghalt a vőlegény és gyütt érte, a lányér; meg köllött neki halni, s magával vitta.

Jó estét, jó estét!
 Sági biróné asszony,
 Itthol van-e a lánya,
 Az én kedves angyalom?

Itthol van, itthol van.
 A belső szobába,
 Jóízűen alszik
 A paplanos ágyába.

Menjen be, keltse fel,
 Küldje el a bálba!

Szép aranyűrűjét húzzac**fül**rajjára

Huzza föl az ujjára!

Szép bruner-cipőjét

Húzza a lábára,

Zöld sejemszoknyáját

Kösse a derekára!

Jó estét, jó estét!

Sáríbeli hangászok,

Ma estétől reggelig

A fülembé húzzátok!

Húzzátok cigányok!

Ti mindaddig húzzátok,

Míg a Sári biró lányát

Elve nem látjátok.

Icikém, picikém!

Engedj kicsit pihenni,

Szép bruner-cipőmből

Véremet kiönteni!

Icikém, picikém!

Nem lehet pihenni!

Zöld bruner-cipődből

Véredet kiönteni.

Verje meg az Isten

Azt az édesanyát,

Ki estétől reggelig

Báába hygga a lányát!

Nyisd anyám, nyisd ki!
 Zöldre füstött kapudat,
 Hadd vezessék be rajta
 Az elfáradt lányodat.

Jó estét, jó estét!

Sági biróné asszony,

Ugy hallotam, az este,

Hogy meghalt a menyasszony.

Meghalt már, meghalt már,

El izz van temedve,

Az a kutya betyárgyerek

Szenved a börtönbe.

Szenvedők, szenvedők,

Szenvedni is akarok,

Sági biró lányáért

Meghalni kész vagyok.

Értény, Ágyik Jánosné, 1928.

Takács Gyuláné, 1903

Nyisd anyám, nyissad ki,
 Zöldre füstött kapudat,
 Hadd vezessék be rajta
 Az elfáradt lányodat.

Sági Ilona

Jó estét, jó estét!
Biróné asszonyom,
Itthon van-e Ilona,
Az én kedves galambom?

Itthon van od benn van
A benső szobába,
Jóízűen aluszik
A paplanos ágyába.

Menjen be, keltse f. l.,
Küldje el a bálba,
Sugja meg a fülébe,
Hogy kedvesse itt várja.

Kék sejemszoknyáját
Kösse derekára,
Piros bársonycipőjét
Huzza fel a lábára!

Szép aranyláncait
Tegye a nyakára,
Sok szép aranyürrűt
Huzza fel az ujjára!

Szép aranyperecit
Vegy a karjára,
Sághi biró Ilona
Ugy menjen el a bálba.

Hangászok, hangászok!
Sághbeli hangászok,
A bankóbol bőven jut,
Csak vigan huzzátok!

Mulatok kedvemre,
Táncolok rózsámmal,
Az én kedves rózsámmal,
Sághi biró lányával.

Huzzátok, huzzátok,
Estétől reggelig,
Sághi biró Ilona,
Hogy meg se pihenhessék.

Icikám, picikém!
Engedj ki pihenni,
Piros bársonycipőmből
A vért kiereszteni!
Nem lehet kimennei,
Nem lehet kijárni,
Piros bársonycipődből
A vért kiereszteni!
Nem lehet kimenni,
Nem lehet pihenni,
Piros bársonycipőmből
Véremet kiönteni?
Átkozott az apa,
Átközött az anya,
Ki egyetlen leányát
Éjjel táncra kiadja.
Reggel van, hat óra,
Harang szól hajnalra,
Sághi biró leányát
Viszik haza meghalva.
Jó reggelt, jó reggelt!
Biróné asszonyom,
Itthon van-e a lánya,
Az én kedves galambom?
Itthon van, odabenn,
A belső szobában,
Holtan fekszik a szegény
Diófakoporsóban.
Verje meg az Isten,
Ki éltét elvette!
Szenvedjen a földön is,
Pokolban is érette!
Istenem, Istenem!
De nagyot vétettem,
Sághi biró Ilonát
A föld alá temettem.

Tab. Balikó Béláné, 1914.

Torvaj,

Juhász Józsefné,

1./

Öregapám ittennék vót cseléd a Rebmiceréknél, Torvajon. Elment az erdőre fáér, aztán gyűtt hazafelé este. Nyolc óra tájon, kiment elejbe nyolc vagy tíz betyár.

Hogy fölült a kocsira, megállították és azt mondták neki, "Öreg, hallgasson, most magát bevisszük a kocsmára, de aztán ne

Betyárokról:

- 5 -

szóljon semmit se."

Nahát akkor öregapám lerakta őket, leszálltak a kocsirú, be-
mentek a kocsmába, hát ottan mulattak egész reggelig, mighát
csak el nem mentek, jókedvük vót nekijük.

Juhász Andriának a bandája vót.

2./

A Patkó Pistának vót ittennek járása. Vót itt egy kisbiró, azt
mondta a kisbirónak, vótak ilyen rész szalmakazalok, s megmu-
tatta neki, hogy melik szalmakazlat vegye meg, ha árvereznek.
Bármennyi pénzért adják is, de azt vegye meg.

Hát meg is vette. Ugyhogy, mikor elvitte a szalmát abba valami
rengeteg pénz volt, ugyhogy Bábonba pusztát vett rajta. És hát
gazdag ember lett a Dobos Endre, az vót a neve, az vette meg.

3./

Hát azt az esetet tudjuk Patkóru, hogy hát ezen a környéken vót,
ezen rabót.

Az én nagyapám vót abba az időbe a csendőrbandur. A nagypapátú
annyit hallottam, hogy ő sokat vadászott utána. Mire végre itt
a bábonyi temetőné, itt lőtte agyon, ő maga személyesen.

Borzasztó sebet is szenvedett, bújkált is két-három napig, mi-
re végre rátaláltak, hogy hát meghalt.

Ezért az én nagyapám ajándékot kapott, fölmentették a katonaság-
tól és kaptak még valamit.

Savanyú Jóska betyárról

Szantodsomos, 1972. II. 16.

Dömötör János 67.e!

3109

E.R.W.

Cseléd ember egyszer is ment keresztül egy erdőségen vásárra, mint-
hogy ott vezetett keresztül
az út az erdőn, elejbe állt egy ember és kér-
di tőle, hova mégy édes barátom? Megyek ide jós ideje vásárba,
mit akarsz te ott? akarok venni egy kis tehenet. Ki vagy te, mi
vagy te? és mennyi családod van? én ist is itt vagyok egy cseléd-
ember vannak több gyermekeim és akarok egy kis tehenet venni, hogy
nekik legyen egy kis tejtermék táplálékul, és közben kérdezi: mennyi
pénzed van? én mondtam neki, harminc koronám van, hát most abba
a időbe az a tehény ennyi és ennyi jár ezér csak csupán egy te-
net kapsz, hát a gyermekeidnek mit viszó vajjon, ha csak ezér egy
tehenet kapsz, hát sajnos nem tudok vinni nekik semmi mást, mer
es kb. a tehény árára ha ölég, na, nek te szegény ember én még a
harminc koronáho adok még 30-t neked végy a gyermekeidnek több
dolgot, ruhaneműt és ha hazaérsz futnak eljéd, mit hoztál édes-
apám? bizonyára avva nem ölégessnek, hogy egy tehenet vezetél,
végy nekik eszt ruhaneműt, igenis megköszöntek, bár nagy félelemben
vótam, hogy még aszt is elveszi ami van nálam, de nem vette jel,
hazamegyek megvettem a tehenet, a gyermekeim futnak eljéd, édes-
apám mit hoztál? mit hoztál? netek gyermekeim id van egy nagy
betyú ruhát meg több féle játékot, több árút hoztam nekik, az
adott harminc forintba mer a harminckoronábú még külön ami velem
vót abba egy tehenet is. Ennek örültek a zén gyermekeim, nem tu-
dom, hogy ki vót, jó ember vót, utóbb megtudtam, hogy Savanyú Jóska
vót. Es onnan tudtam meg, hogy Savanyú Jóska vót a közeli hírekből
és amikor őt elfogták, mikor elfogták őt, akkor már mindennek hi-
re ment, hogy Savanyú Jóska eszt meg eszt cselekedte eccer egy er-
dőbe hunyai erdőben egy szegény emberrel találkozott eszt ony-
hitő körülménynek róták föl neki, ekkor és ekkor egy szegény ember-
rel összetalálkozott és mennyi pénzed van, hova méss, nemhogy olvet-
te tőle sőt reszketett a szegényember sejtve, hogy Savanyú Jóska-
val van dolga, habár aszt nem tudta. Es aszt mondta neki, néd nem
hogy elvegyem pénzedet adok még ahhoz annyit, hogy a kisgyermekeid-
nek vegyé. Na most eszt mondván Savanyú Jóska, amikor a bíróságon
előkerült, eszt felsoruták neki, hogy ekkor jóságát fejezte ki em-
beriségét. De Savanyú Jóska erre aszt monta, én tettem, de ti
tettek vón je. A bírának. Mer hogyha én tiktetek ottan találatlak
vóna, bizony én teveletek elbántam volna. Édesapámtu tanutam. Pász-
tor ember vót, egy virtigli pásztor ember vót a magyar hazában.

Betyárokról történet

31

3109
Ez történt a nagyvásszonyi gazdaságba, egyszer kimentek a cselédasszonyok a nagyvásszonyi erdőbe egy kis szaradékokat szedni. És közbe összegyűttek az erdei betyárokkal. És kérdezi tőle, mit csinyátok, kik vagytok, hova mentek, mit visztok, hát visszünk, és hát hogyan ti cselédasszonyok vagytok, igen azok vagyunk.

És hát tenektek nincs elegendő fátek? hát nincsen, visszünk a hátunkon és a fejünkön ahogy tudjuk, és a ti tisztartótok milyen képpen bánik a cseléddel? hát azt magyák a saszonok, bison ülög szigoruan bánnak mert ha a cseléd, egy kis félrelépésért ütik verik meg minde Na magya ám a betyár fővezér a társainak, na megájjatok, na mennyetel hasa maj mi emegyünk eccer, nem monták meg a pontos időt. Bemennek, elmentek, hát akkor a tisztartót kerhóra fogták, monn meg most neker asztat, hogy mér bántál így el a te cselédjeiddel. És most ide tesszi a nyakadat a küszöbre. Fogadod-e, hogy elbánsz velük szépen és szót fogadsz és barátságos leszel velük. Édes betyár urak ón többé még, őket sőt még a gyermekeknek is jó napot köszönök. Mert ha nem tesszi mindezt itt a nyakadat elvágjuk, a küszöbön. Akkor a tisztartó mindezt megfogadta, és akkor a betyárok tovább vonultak, befogattak a kocsissal a hintóba magukat elvitették ki az erdőbe, a kocsist megfi zették bőségessen hazaengedték és aztán mentek ők tovább az erdő méylébe.

Gellén Fónos 20. Bogdános Fónos 70 é.

3155

Patkó Pista /Valóságos történet, még a nagyapjától hallotta./
Abba ja hetfenes évekbe, ezernyócszázhetfen év közbe uralkodott
ittennék ahegyen

mondják, itten tanyázott Patkó Pista betyár, híres bandavezér
nyócad-heted magával. Egyszer aztán öregapám ott a szőlőhegy-
be ősszel présügetett. Olyan 11 óra, éjjél közbe zörgetik az
ajtót. Öregapám kinyitotta az ajtót. Azt mondja ere egy ember:
bácsikám legyen szives ereszen be, egy társam van. Hát tes-
sék csak jöjjenek be!Mát mikor gyűnnek, hát micsinájjon akkor,
begyűnnek hetdmagával. Azt mondja - bácsikám, van ennyivalója,
innyavaló?

-Innyavalóm van, most présülök, kenyerem egy kicsi van, és meg
aztán e kis szalonna.

De igen kevés vót annyi embernek. Ekkor Patkó Pista elüvette
bicskáját, elvágta nyóc felé. Öregapámnak is egy darabot, meg
az embereinek is. Amikor a kéz vót, ittak egy kis jó mustot;
nem igen tetszett nekik, akkor csipősebbet. Mikor végeztek, azt
mondta: - Bácsikám, magának semmi baja nem leez. Most maga el-
jön énvelem. Mostannék betyárcsárdának hívják, nagy erdő köze-
pén, ott vót egy erdős, büszke lehetett. Azt mondta: szeretné
látni Patkó Pistát, azongya, van hétlövetű pisztolyom, minde-
gyiknek egy lövés. Ezt megtudta Patkó Pista: - Csak azér gyűj-
jön el, hogy megmondja, mellik ablakon szóllunk be, és ottan-
nék, aszongya, maga elmehet. Odamegy öregapám, mondja, abba la-
kik az erdős.

- Jó van, elmehet Isten hírével, köszönöm, de nem látott, nem
hallott semmit se.

Akor aztán nem eresztette be őket. Csörgött a puska, betörték
az ablakot és kiadta ekkor, Patkó Pista a hétlövetű revolvert.

Patkó Pista betyár

Az 1860-as évekbe vót Patkó Pista híres, nevezetes betyár. Ezt hallottam még a nagy öregapámtól, aki Szegerdőn, a Hunyady grófnak vót számadó juhásza. Azér rabuták föl egy papot, aki lakott Vésén, hogy az elbocsátott juhásszának nyóc forint járadékát nem fizette ki. Egyszer aztán este megjelent Patkó Pista a társaival együtt. Még meg is kérdezték a paptól, tudja-e mi ennek a látogatásnak a célja.

- Tudom, hát, mér gyüttetek -mérgesen- rabunyi akartok.
- Nem rabunyi. Azér jöttünk, hogy maga háromszori figyelmeztetéssel nem fizette meg az elbocsátott juhásszának a nyóc forintját. Most azér jöttünk behajtani.

Ekkor aztán minden szó nékü elvittek a plebánostu háromszáz forintot. Evvel elmentek.

1862. év szept. 14-én a pandurokkal vívott harcban elesett Patkó Pista. Bábólnán volt eltemetve. És akkor jó darabig, legalább 15-20 éven keresztül mindenszentek napján gyertya égett a sirján. De ezt soha senki nem tudta meg, hogy ki volt az a jószivü, aki égetett. Hát valószínű olyan ember lehetett, akivel jót tett, mer Patkó Pista csak az urakat rabolta ki.

Püspök Ferkó betyár

Mi takácsok vagyunk, bennünket Püspöknek neveznek a faluban. Volt egy Püspök nevű betyár, horvátkuti, aki állítólag rokonunk volt. Horvátkuton már várták apandurok. Amikor ment hazafelé ezt énekelte.

Horvátkuti hármas ~~hármas~~ határ,
Püspök Ferkó, benn a betyár
A pandurok elfogták, de nem vallott.
Szép bajját a vallatás alatt kitépték a bajszát.

É Még egyet hallott Öregapjától, de az nem betyár volt, hanem tolvaj. Ellopta apap ökreit, hogy elfogják és hogyan bírja a vallatást. De már akkor figyelték. A hegyen tüzet rakott és egy ~~paraszt~~ paraszt vett a kezébe és kérdezte magától. Ki lopta el a pap ökreit? Én nem. Megint csak rázogatta kezében a paraszt, így felelgetett magának és a pandurok hallották. Amikor már nagyon égett a keze azt mondta: Én loptam el. És akkor bementek a pandurok és elfogták.

Róza Sándor

Rózsa Sándor története:

Mikor ki szokott menni az erdőbe, betyárjaival összejárták a bográn-
csot, egyszájgott nem vitték magukkal, csak egy kanalat, meg hát
vitték ki élelmet, húst, kenyeret, sőt, zsírt, amivel megcsinálták
a bogrános gulyást maguknak. S akkor elmentek, vándorutak, termé-
szetesen éjszaka, a nagy erdőket keresték mindáig, s oda rejtőztek
el mindig. Elértek egyszer egy nagy erdőbe, s azonnal a közepébe
letgnyáztak. Kettőt kiállított őrnek és azt mondta, hogy jelezzenek
ha veszély kerülget bennünket. Persze ezek nem sipszóval szoktak
jelezni, hanem madár gágogással szokták adni a jeleszót. Amint áll az
őr az erdő sarkánál, mennek a kocsák, mentek a vásárra. Jött egy
olyan kocsi, amely után tehén volt kötve. Odamegy a betyárőr, s le-
állítja a kocsit. Egyébként szabó volt, a ruhát meg vitte a vásárba.
A tehén után ment egy néni, meg egy bácsi és egy 16 éves lány, eszé-
ternek hívták. Azt mondja ez a betyárőr a kocsiának: állj meg!
Erre a kocsi megállt és lekasztotta a tehenet. A néni meg a bácsi
körülfogták és azt mondták neki: hát ne vidd ezt a tehenet. Mink a
vásárra hajtjuk és el akarjuk adni, mert nagyon szegényes a házuk
és ebből akarjuk a szegény házukat megjavítani. Na jól van és vissza
akasztotta a tehenet. Mentek tovább.

Mikor gyűttek visszafelé még akkor is az a két őr állt ott. Megös-
merték őket. Odaállt elejbük és azt mondja: no eladtátok a tehenet?

Azt mondja a bácsi meg a néni, eladtuk. Ide a pénzt. Erre kivette a pénzt a bácsi a zsebéből és nekiadta. Sirva hazamentek, s kívül találkoztak, mindenkinek elmondták, hogy elvették a pénzüket, a tehénnek az árát. Ennek nagy híre ment, hogy biztos Rózsa Sándor bandája van kint, az tanyázik abban az erdőben. Sirtak otthon, hogy mi lesz, se pénz, se tehén, a ház is rossz maradt.

Másnap a 16 éves kislány azt mondja az édesanyjának: Édesanyám, édesapám engedjete el engemet és beszéljek azzal az irrel, aki elvette a pénzünket. Megmondom neki, ha ott van Rózsa Sándor, engedjen azzal beszélni, majd az vissza is adja nekünk, mert az tudja, hogy szegények vagyunk. A szülők nagyon izgultak a kislányért. Azt mondja az édesapja: hogy gondosk te ilyent, elmenni Rózsa Sándorral beszélni.

Beleggyeztek nagy nehezen a szülők, fogta magát a kislány és utnak indult. Hát természetes jó utat kellett csinálni, mire odaért az erdőből újra az ő falujukból. Két-három falun legalább keresztül ment és a hosszú köves úton. Amikor odaér, megösmerte, hogy még mindig az az űr van kinn, aki elvette a pénzt. Azt mongya nekije: Légyszíves gyere ide, akarok veled beszélni.

Hát oda is ment, azt mongya: mit akarsz te énvelem?

Mond meg nekem, hol tanyázik Rózsa Sándor? Mer ugy tudom, hogy itt tanyázik ebben az erdőben.

Honnan tudod te azt? Onnan tudom, hogy elmondtuk otthon mindenkinek, hogy elvettéd a pénzt. Te pedig Rózsa Sándor embere vagy. Azt mongya: én megmondom neked hol tanyázik. Ezen a lénián az erdőbe menj, mindaddig, míg nem találod.

és a kislány elindult a sötét erdőbe és ment és ahogy beérkezik a legsűrűsebb, nagy bokroknaál hall dödögést. Odanéz oldalra, hát látja hogy ott vannak a betyárok. Erre Rózsa Sándor fölkel és jön a kislány elé és azt kérdezi: Hát te meg hogy kerülész ide, hogy mertél ide győnni? Azt mongya: te vagy a Rózsa Sándor? Én vagyok. Teveled akarok beszélni. Tegnap hajtottuk a tehenünket a vásárra és az egyik legényed aki kinn áll űrbe, elvette tőlünk a pénzt. Mink azért adtuk el a tehénet, mer nagyon szegények vagyunk és a kis házunkat akartuk fölépíteni, megcsinyáni. Erre megfogta Rózsa Sándor a kislány kezét és azt mondja: Gyere velem. Odavezeti a többi hetyárhó, aki ebédelték körbe-körbe, mu tassa meg, hogy volt az. Nem ez volt egyik sem, hanem az volt, aki kinn áll az erdő mellett.

Akkor kicserélte Rózsa Sándor az űrt és behivatta. Bejött az a betyár és akkor odaállítja elébe haptájba peresz: te voltál az, aki elvette a pénzt ettől a kislányéktal? Én. Nem megmondtam azt tinektek

ne raboljatok és el ne vegyetek semmit? !

Es akkor Rózsa Sándor egy 24 óráig fához kötötte és nem adott neki 24 óráig enni sem, inni sem. És akkor Rózsa Sándornál volt egy tariasznya, belemarkolt és egy marék pénzt adott a kislánynak. De hogyan adta? Azt mondta előtte, vissza is adom a pénzeteket, de ide letérdpelez és megesküdöl a Szűz Anyára, hogy nem fogsz elárulni, hogy hol vagyok. A kislánynak le kellett térdpeelni és meg kellett neki esküdni, hogy nem fogja elárulni, hogy hol tanyázik Rózsa Sándor. Nekiadta a pénzt és megfogta a kezét és kivette az útra. Na csak menj most szépen a Jézus nevében. Hát a kislány elment, mikor kiér az erdő szélére, kérdezi az Őrt megtaláltad a Rózsa Sándort, beszéltél vele? Azt mondja: megtaláltam, beszéltem is vele, visszajis adta a pénzünket. Es amikor ment hazafelé, mindenkinek elmondta, hogy Rózsa Sándor legénye volt aki elvette a pénzüket, de Rózsa Sándor visszadta. Rózsa Sándor példát mutatott a betyárjának, amikor veszély került, madárhangon jelenti, nem a legénységit küldte előre, hanem ő ugrott fel és azt mondta neki: figyeljeteK és kövesseteK amerre elmegyek és figyeljéteK azt a fát amel yik fel lesz hasítva, abba írom a nevem és azon az úton gyertek utánam.

Msten szeretete a bűtörököt
 Mest által veria garolagat
 Ma ha letyigazat nem felkelésme,
 Garolag emberrelia non iméllésme.
 Feléte fölötke fenevél a bűtörököt.
 Fenevél a bűtörököt fenevél.
 Mest szeretete meg garolagat veria.
 Ha bűtörököt kőlen az aranyat,
 Mest éle, ha szeretete bűtörököt
 Mest aranyat a bűtörököt
 Mest bűtörököt, meg kőlen a világot,
 Tápány, Nagy Sándor, 1890.

Bogár Imre

Harangoznak délre,
 Fél tizenkettőre,
 Most viszik a Bogár Imrét
 Az ítélőszékbe.
 Bemegy a szobába,
 Szivar a szájába,
 Héromszor is körüljárja,
 Mégsem gyújtott réja.
 Felállott a székre,
 Felsőhajt az égre,
 Jaj, Istenem, mit vétettm,
 Hogy ide kerültem!

Tab. Balikó Béláné, 1914.

Szeretné látni a Patkó Pistát! Nekem van kétlövetű pisztolom, s azongya minden egynek egy lövés! - Ezt megtudta Patkó Pista. Csak azért gyűjön el, ha maga azt mondja neki, hogy ~~mentve~~ ^{ellik} a lakosok szólnon be, és aszongyan, ottanég maga már elmehet. Odameegy öregapám, asz' mondja, ebbe lakik az erdős! Maga elmehet Isten hírével! - Köszönöm, de nem látott, nem hallott semmit se! - Nem! - Akkor aztán nem eresztette be őket. Csörgött a puska, betörték az ablakot, és kihozta ekkor Patkó Pista a kétlövetű levorvert"

Nagypapát is Simon Istvánnak hívták.

Vörs, Simon István, 1895

-

1860-as évekbe vót Patkó Pista híres-nevezetes betyár. Ezt hallottam még a nagy öregapámtu, aki Szegerdön a Hunyady grófnak vót számadójuhásza. Azér rabolták föl a papot, - aki lakott Vésén-, hogy az elbocsájtott juhásszának 8 forint járadékát nem fizette ki. - Eccer osztán, este, megjelent Patkó Pista a társaival egygyütt. Még meg is kérdezték a Paptól, hogy tudja-e, hogy mi ennek a látogatásnak a célja? - Uram, hát, mér jöttetek? - Erre mér gessen, rabunyi akartok! - Nem rabolnyi! Azér jöttünk, hogy maga háromszori figyelmeztetéssel nem fizetett az elbocsájtott juhásszának a 8 forintját; most azért jöttünk, azt behajtani. - Ekkor aztán - szó se érte-, minden szó nélkül elvitte a plebánsotól 300 forintot. Evvel elmentek. - Erre jött 862 év szeptember 14-én, a pandurokkal vivott harcban elesett Patkó István. Na, most, ez ott Bábólnán volt eltemedve. És akkor jó darabig - legalább 15-20 évig keresztül - Mindenszentek napján gyertya égett a sirján, de ezt soha senki nem tudta meg, hogy ki volt a jó szívű, aki égett/gyertyát/. Valószínű ojjan ember lehetett - úgy hiszem, mer a Patkó Pista csak az urakat rabóta ki, a szegény embernek meg nekiadat a pénzt, - így valószínű, hogy al lehetett, akivel jót tett.

Vörs, Simon István, 1895.

Édesanyám sokszor intett a jóra, de a jóra,
Hogy ne menjek, hogy ne menjek én a Kisbalatonra,
Nem hajoltam édesanyám szavára, de szavára,
Azért lettem, azért lettem halászlegény babája.

Kisbalaton sárga vizén szálldogálnak a kócsák,
Gyere kedves, édes rózsám estére ki hozzám,
Ha mégegysszer benn ülnél a hajomba, lagyikomba,
Boldogságom csak ott lelném a te két karjaidba.

Megköszönöm édes rózsám, higy kijöttél hozzám,
A te szép piros arcadat mégegysszer megcsókolnám,
A hálomat beeresztem a vízbe, de a vízbe,
Szép szerelmünk megmaradjon örökre, de örökre.

Börs, Simon J. 1895.

-
Kis-Balaton vizén uszik egy százkilós nagy harcsa,
Kedves, édes babám, ülj bele az én ladikomba,
Kis-Balaton tiszta vizét szétvágja a százkilós nagy harcsa,
Kedves, édes babám, ölelj át engem két karodba.

Vörs, Simon J. 1895.

2. p. 1.
-
"Abba hetvenes évekre, 1870 év közbe uralkodott ittenég a Bari-hegyen egy -mit Horvádnak mondják-, am mellet van mingyá egy liciumos buvóhel. Itten tanyázott Patkó Pista betyár, hires bandavezér nyócad, heted magával. Eccer astán öregapám, ott a szöllő-hegybe ősszel, présügetett. Ojjan tezenegy óra, éfélközbe zörgetik a zajtót. Öregapám kinyitta az ajtót, azt mondja erre egy emeber, bácsikám! legyen szives eressen be, egy társamval. -No, tessék, csa jőjjenek, hát, mikor gyünek, hát micsinának akkor? be-gyünek, heted magával. Azt mondja, bácsikám! van enyivalója? Van. Iggyavalóm van, most présülöm, van csipős is, kenyerem egy kicsin van, és mag aztán egy kis szalonna. De ojjan kevés volt, ami egy embernek. Ekkor Patkó Pista elővette a bicskáját, elvágta nyóc felé. Öregapámnak is egy darabot, meg az embereinek is. Amikor ez kéz vót, ittak egy kis jó mustot. Ha nemigen tetszett nekik, akkor csipőstet. Mikor végeztek, aszongya, bácsikám! magának semmimx baja nem lesz. Most maga eljön énvelem. -Ami mostanég-mindenki tudja-, betyárcsárdának hijják, nagy erdő közepin vót, Od vót egy erdős. -Nagy büszke ember lehetett. Azt mondta ere,

Betyártörténetek

Egyet még apám mesét neköm. Ez még abba a régi időbe vót, amikor még a kanászok kint delētek/telek, Tavasszal kihajtottak és csak össze mentek haza. No, most, ezek vótak tizeneketten, a bujtárok. Ebbü hat állandójan mönt mindég, jószágot szörözni, hat pedig otthun vót, a fókát őrozte.

Vót köztük egy, Kiss Jancsi nevü, gunyhó-pásztor vót ez, a gunyhót őrozte. Ez osztán mindig szeretett vóna ejis emenni, úgy mint a többi, de nem tudott emennyi, mert nem eresztötték, mer asz mondták, gyerök vagy még, a pandurok megfognak s te mindent kibeszész. Na, hát egyzszre a gyerök otthun vót maga. Nagy cserfa-tüz vót a gunyhó előtt. Egy cserfakanócot a markába vött, beletötte, és úgy vallatta magát, a kalaptyát pedig a botra letötte, az vót a főispány. És akkor mondogatta, hogyhát: Jancsi, te loptad el ennek, meg ennek a disznaját? - Én nem loptam el naccságos főbiró ur! - Akkor meg a másikat, így soruta végig. - A számadó meg ment, nem is vötte a gyerek észér. Az oda átt a gunyhó hátáho és nézte, a gyeröket, hogy micsinyá. - Amikor az a cserfakanóc a markába hamuvá vált, akkor kufujta belöle, egy nagyot káronkodott, aszongya; Na Jancsi, most emöhetsz disznót lopni! - Akkor szólamodott meg a számadó: Ez az, a zanyádnak ére meg ára!, biztos-aszongya-, hogy nem vallatnak ki. No, kérem szépen! Hát, a gyerök örütt, elmönt. Kiss János volt az eredeti neve, de mer református ember vót, úgy hitták, hogy Kálomista Kiss Jancsi. - Hát, ez asz mondta, hogy életibe annyi disznót lopott, hogy Nagyataádtu Kapossváríg az országuton egymást érné a disznónak az óra meg a segge, odáig megtöne az ut. - Sokáig lopta a disznókat: No, végre lekerütt ide valamere a Dráva menin. Ott vött egy kis házat, abba vót. De a disznóörzéssel nem hagyott fel. Jugóba, tufelü horvát részen, onnan vött ki erdöket, makkos erdöt, és ottan hizlalata a disznait. Amikor meghiztak, eladta őket. Amit nem tudott elannyi, azt hazahozta. Egyszer, amint gyütt, tizenkettöt hajtott a jégen körösztü, és leszakadt a jég. Ott forogtak a disznók körü. Akkor legugyut, kihuzkodta eggyenkit őket a vizbü. Aszonta, ha tik epusztutok, akkor pusztuljak veletek én is el. De megmentette őket. Rágyüjő esztendőbe akkor kiment megen. Összevött, nem tom mennyi disznót, kit vött, kit lópott, akkor hizlalat. Mäsmönt három ember hozzája vót...

Aszontahármatokru nem ijedek mög. Akkor emöntek, aszonták, lögyünk mi még tizenketten is! - Akkor, pár nap mulva mögmöntek, és akkor eztet tiszta apróra összevagdalták, az a Kiss Jancsit. Na és, amikor a disznait meg ehajotották, és akkor levél által tudatták a családot, ha el akarik temetni, akkor gyűjjene érte, mer itt és itten van, de lepődöt hozzanak, mer abba tudják csak hazavinni, mer darabokba van. Hát akkor ijjen betyárféle emberek vótak. Ez megtörtént eset. Hát, kérem ez ojjan 1850-60-as évekbe, akkor löhetett.

Lad, Kalmár István, 1905.

Betyártörténetek

Öregapám ittenég volt a Rekvicerékné Torvajon cseléd. Émenet az erdőre fájér, oszt gyűtt hazafelé estére így nyóc óra tájon. kimenet elejbe nyóc vagy tiz betyár. Ott fölűtek a kocsijára, megállították. Asz monták neki, öreg, hāgasson; most magát bevisszük a kocsmába, de osztán ne szójjon semmit. Akkor öregapám lerakta űket, leszáltak a kovsiru, s bementek a kocsmába. Mulattak egész reggelig, míg csak jó kedvük nekik. Juhász Andtis vót, annak a bandája vót.

Patkó Pista

A Patkó Pistának vót ittenég járása. Vót itt egy kisbiró Bábonyba. Asz mondta a kisbirónak, hogy-kind vót Kásiba-vótak ijjen rész stalmakazalok, s megmutatta nekije, hogy mellik szalmakazalt vegye meg, ha árvaraznek rájuk. Ha bármennyi pénzér adják is, de azt vegye meg. Hāt meg is vette. Ugy, hogy mikor elvitte a szalmát, abba valami rengeteg pénz vót. Ugy, hogy Bábonyba pusztát vett rajta. Így hát gazdag ember a Dobos Endre, az vót a neve. Hármah lettek tesvérek, az a birtok három felé oszlódott szét.

Torvaj, Nozs Józsefné, 1907

Azt az esetet tudjuk Patkóval kapcsolatban, hogy ő ezen a környéken vót, ezen rabút. Annyit tudok, hogy az én nagyapám, az vót a pandúr abba az űdőbe. Benedek nagypapa volt. A nagypapától annyit hallottam, hogy ő sokat vadászott utánna, mire végre itt a bábonyi temetőné itt lőtte agyon, ő maga szeméjesen lőtte agyon. /Közbeszólt a dédunoka, Hammer Károly/: De az is elvitte a gojóját a sirba, én ezt anyámtu hallottam, mer én is ebbe a familiába tartozok. És hātq egy borzasztó sebet szenvedett. Ugye nénnye?... .. Végre rátalálák, hogy má meghótt. Ezér kapott valami jutalmat az én nagyapám/folytatt a néni/, valami földosztást.../Hammar/: En ugy hallottam édesanyámtól, hogy ezért az én nagyapámat, benedek Józsefet-aki biró volt abba az időbe-, felmentették a katonaságtól, és valamit kaptak is érte. Hatan voltak testvérek, és a hat gyerekeknek is jutott egy fél fertál.

Torvaj, Radó Jánosné, 1908 és Hammer Károly, 1933.

Huncfut betyár hol eszi a vacsorát?
Zöld erdőbe süti a nyers szalonnát,
A markából csöpögteti a zsirgyát,
Avval kenyi fekete göndör haját.

— Rinyakovácsi, Mátés Márton, 1898.

Onna elől jönnek a zsandárok,
Már messziről fémlik a csákójuk,
Elöl jön a zsandár főkapitány,
Igenessen a csárda elébe.

Agyonisten csárdás csaplárosné!
Hát, ez a szép szilaj csikó kűé?
Od benn mulat annak a gazdája,
Most érkezett, nincsen félórája.

Mondja néki csárdás csaplárosné,
Hogy jöhön ki, vagy adja meg magát!
Ki sem megyek, meg sem adom magam,
Ha nem tetszik, hajtás el a lovam.

Kis pejlova nem annyira bánom,
Csak a nyeret, szügyellőt sajnálom,
Szügyellője a bugyellácispm,
Avva fekszik százezer forintom.

— Berzence, Szabó István, 1902, Horváth György, 1909.

Esznek, isznak a nagy urak, mulatnak,
Egy szegény jó betyárról tanakodnak,
Sült hus és a jó bor mellett de könnyű,
De a szegény betyároknak keserű.

A betyár hol is eszi a vacsorát,
Zöld erdőbe süti a nyers szalonnát,
Falevéltre csepegteti a zsirját,
Azzal keni fekete göndör haját.

Zöld erdőbe van egy betyár megölve,
Zsebkendővel van az álla felkötve,
Mellette a piros pejparipája,
Busan nyerit, mert megholt a gazdája.

— Öreglak, Pisák János, 1927.

Ha bemögyük a szenyéri csárdába,
Rézfokosom vágom a gerendába,
Legény lögyek, aki aztat, aki aztat kivöszí,
Ezt a csárdát betyárvérrel fűstöm ki.

Édösanyám verekedni akarok,
Nem bánom, ha tiz órára möghalok,
Mögverek én, vagy lakaki, vagy lalaki enömet,
Aki legény, a csárdába bemöhet.

Elmennék én, eélmenneék arra alá próbára,
Ha találnék valami nagy prédára,
Találtam is hat fekete pej csikót,
Mint a hatnak, mind a hatnak a négy lába kese vót.

Gyere pajtás, gyere pajtás, térítsük be a csikót,
Reszeljük le a lábáról a békót,
Ha lereszljük a lábáról a békót,
Hát azután, hát azután, hova tegyük a csikót?

Majd elmynnünk, amerre a nap lejár,

Azt jól tudom, azt jól tudom a gazdája sosem jár.

Azok a szenyéri jirös lányok!
Réziccéből isznak a betyárok,
Én ugyan nem bánom,
Beccsali bandába magam is beállok.

Szenyár, Balogh János, 1911.

Hallottad-e hírét Zalaegerszögnek?
Hát annak a hirös bentlévő börtönnek,
Hallottam,hallottam,szenvedtem is benne,
Verje mög az Isten,aki azt épülte.

Rászállott a páva a vármegyeházára,
Hozott ételt,italt a rabok számára,
Igyatok ti rabok,mer porosak vagytok,
Azt csak a jó Isten tudja,mikor szabadultok.

Rinyakovácsi,Jandzsó Györgyné,1908.

Gyön-gyön-gyön-gyön-gyöngyömnek száz forint az ára,
Kéret éngem a kanász, hogy mēnjenek hozzája,
Hej, anyám a kanász ostorával hadonász,
Azér, azér, az egyér nem mēgyek hozzája.

Gyön-gyön..... stb.

Kéret éngem a juhász, hogy mēnjenek hozzája,
Ej, anyám a juhász csiccsából furukáz,
Azér, azér az egyér nem mēgyek hozzája.

Gyön-gyön..... stb.

Kéret éngem a csikós, hogy mēnjenek hozzája,
Ej, anyám a csikós, a csizmája nyikorgós,
Azért, azér az egyér nem mēgyek hozzája.

Kánya, Vasznyek János, 1888.

Nem füstöl a kondás, mikor pitymaladzik,
Akkor a kocsmából kurjongatás hangzik,
Ivogat a kondás, ivogat bujába,
A disznók nagy busan rőfögnek utánna,
Rőf, rőf, rőf, rőf, rőf, rőf, rőfögnek utánna.
Hivogatják a kanászt, csalogatják egyre,
Hogy a disznócsordát hajtsa ki a gyöpre,
Mit neki a csorda, ha nincs felesége,
A disznók nagy busan rőföghetnek tőle,
Rőf, rőf.... stb., rőföghetnek tőle.

Lakodalmas háznép vig nótája hallik,
Az utca-kocsmából kurjongatás hallik,
Ivogat a kondás, ivogat bujába,
A gyesznók nagy busan rőfögnek utánna,
Rőf.... stb. rőfögnek utánna.

Kánya, Vasznyek János, 1888.

☉ *maғы мағырау іспіде*

/Teréz, János köszöntő/

“endülj föl szent János/Teréz/

Hangos énekekkel,

Gyönyörű versekkel,

Fölgerjedezéssel,

Fénylik az ég napja,

Fényes sugárival,

Zengedez az erdő

Madár-énekszóval;

Ma vagyon emlékezete

Szent ünnepének,

Amejben a szent angyalok

Vigan örvendnek,

A mennyei nagy sereg,

Isten után szépen zeng,

Kinek harsogó szavai

Szép ékessen peng.

Örülj tehát Teréz/János/

Hogy megérted e napot,

Mejjben az Uristen

Megajándékozott;

Adjon az Uristen

Boldog jó éveket,

Holtid után pedig

Mennyben dicsősséget!

Az ég csillaga gyöngye mutatja,

Hogy máma van Teréz nevenapja,

Ahány csillag van az égen, fűszál a földön,

Annyi áldás szálljon a fejedre,

Szivemből kívánom!

Adjon Isten bort, buzát, ~~baackot~~,
Kurtafarjú malacot,

Csutorának feneket,

Abbol iggyunk eleget.

Isten éltesse a nagynénémat erőbe, egészségbe sokáig!

Andovs, asszonytársaság/Szücs Jánosné, 1913./

-

Fehér László

Fehér László lovat lopott
A fekete halom alatt,
Fehér László lopva maradt,
Minden kácsi szerszámorsól,
Piros bársony paplanyostol.

Fogd be kocsis a lovakat,
Rakaj a kocsira aranyat,
Rakj a kocsiba aranyat,
Vékába a sok aranyat...

Fehér Anna tüstént mene
A vármegye udvarába,
Fojosórról fojosóra,
A főbíró szobájába.

Adjon Isten bíró uram!
Hoztam Önnek sok aranyat,
Hoztam Önnek sok aranyat,
Ha kianná a bátyámat.

A bátyádat én kiadom...

A falba épített asszony
/Kőmives Kelemenné/

Tizenkét kőmives/Összetanakodék,
Magos Dévavárát/Hogy felépttenék.
El is indulának/S hozzá is fogának,
S félvéka aranyér/S félvéka ezüstér.
Amit délig raktak/Estére leomlott,
S amit estig raktak/Röggēre leomlott.
Tizenkét kőmives/Megint tanakodék,
Magos Dévavárát/Hogy felépítttenék.
Kinek felesége/Hamrább idejő,
Azt szépen megfogjuk/S a tűzbe bedobjuk.
Annak gyenge hammát/A mészbe bedobjuk,
Magos Dévavárát/Azzal megállítjuk.

Kakasd,/Andrásfalva/,Palkó József 63 é./1971-ben/

g rd. ittve a Táncszók.

Táncszók

Forgassa kē, forgassa,
Hadd szellőzzön a likja!

-
Kék kökény, tyu-kökény,
Más is szajha, nemcsak én!

-
Nyárad mellett születtem én,
Szegény barna betyár-legény,
Szép a Nyárad, a vidéke
Jámbor székely szabad széke/szépe/.

Ott a székely Nyárad mellett,
Ott nekem egy rózsa termett,
Szép út viszen a házához,
Ott járok a szép bafnához.

-
Nyárad menti legény vagyok,
A leányért élek-halok.

Mikor menyek le az úton,
Nézz ki babám az ablakon,
Vess utánnam egy pillantást,
Ugyse lássuk többé egymást!

-
Ott a székely Nyárad parton,
Köntösse nem régi karton,
Mag szótte két kezivel,
Föl is szegte szép szegővel.

- A nagytenyi híri gyerek,
Ott terem a magyar gyerek,
En is onnan serkentem ki,
Bár a nyakam tört vóna ki!

-
Szép a szeme s a szája,
Illik a csók reájo.

-
Ez a kislány irigyesem,
Mert elvette a kedvesem,
Ha elvette, éljen véle,
Ölje meg a bánat véle,
Ölje meg a bu s a bánat,

A sok szégyen, a gyalázat!

Nagykend, Magyarrosi Szócs Ikesébet, 1906, Máté István 1883.

Katona-regula/pikáns/

Január az első hónap,
Hideg van nagyon,
Próbáld meg csak, fagyon.
Basszni hdgyan lehet a ~~parton~~.

Februárba menj a bálba,
Mukasd ki magad,
Ne sajnáld,hogy a babádnak
Eeleje dagad.

Márciusba menj a papjo,
Kérj bocsánatot,
Hogy imádkozza le rólad
A pina-szagot.

Áprilisban már meleg van,
Kizöldell a fü,
Kivirágzik a töködön
A lapostetü.

Júniusba már aratnak,
Rakják a kepét,
Illenkor a nagy fasznak
Gyöngé kötfék.

Agusztusban menj vadászni,
Lódd meg a vadat,
Ne sanjárd,hogy a babádnak
Eeleje dagad.

Szeptemberben elköltözik
A vándor fűcske,
Illankor baszik kedvére
Lán és menyecske.

Októberba szüretölnek,
Fol az édeslé,
Illedelmes jó nagy fasszal
Áll a lány mellé/elé/.

Decemberbe jön a Jézus,
Hoz ajándékot,
Minden szüz leán karjára
Drága magzatot.

"Ezt mind a katonák szerkesztették már régen".

Kukoricacsomája,
Sebes a rózsám szája,
Meg kell annak gyógyulni,
Ha meg akar csolkolni.

~~Piros~~ ^{Piros} a mágyöngy, ^{gyöngy}
Az én rózsám gyönyörű,
Vékony, karcsu dereka,
Vállára hajlik haja.

Deszkekapu, kerítettés,
Átlátszik az ölelés,
Ölelj rózsám kedvedre,
Nem hanyom a szemedre.

Kisbárapáti, Tóth Imre, 1902.

^{gyere}
Ere rózsám, nincsen sár,
Nincs is az ajtómon sömmitzár,
Sárga kilincs van az ajtómon,
Rózsa nyilik az ablakomon.

(Fáncsok in 20)

Nyidva van az ajtóm, begyühetsz,
Bondva van az ágyam, lefekhetsz,
Mig három szál gyertya el nem ég,
Addig a szerelóm nem ölég.

Berzence, Sánta Vendelné, 1895.

Esik esső, nagy a sár,
Térdig sáros a csizmám,
Megérdemli az a lány,
Kért sáros a csizmám.
Haj, Dunáról fuj a szél,
Feküdj mellém, maj nem ér,
Haj, dunárom, nem fujna,
Ijjen hideg nem volna,
Esik a hó, fuj a szél,
Fázik a szegénylegény,
Mert nincs néki subája,
Elmulatta a bálba/csádába/.

Nyáron mindig meleg van,
Télen mindig hideg van,
Soha sincsen jó idő,
Mindig esik az esső.

Fütyül a szél, hideg van,
Fázik a cigány a hóban,
Sir a gyerek a gunyhóba,

Mert nincs otthon az anyja. / Csurgó, Borbély Teréz, 1913

Kukorica, kendermag,
Hát te kislány kié vagy?
Nem vagyok én senkié,
Csak a szölke babámé.

Ha te tudnád, amit én,
Ki babája vagyok én?
Ahol szép lánt látok én,
Érte élek, halok én.

Három bokor krumpliszár,
Három legény kurizál,
Nem kell nékem krumpliszár,
Csak az, aki kurizál.

Három hordó borom van,
Mind a három csapon van,
Egyik édes, másik jó,
A harmadik ^asvanyó.

Három bokor ribezli,
Három legény szemezi,
Nem kell nékem ribezli,
Csak az, aki szemezi.

Három bokor saláta,
Három kislány gyomlálta,
Nem kell nékem saláta,
Csak az, aki gyomlálta.

Három tepsi pogácsa,
Három kislány csinálta,
Nem kell nékem pogácsa,
Csak az, aki csinálta.

D 0 Erre gyer rózsám, nincsen sár,
Nincs is az ajtómon semmi zár,
Nyitva van az ajtóm, begyühetsz,
Bontva van az ágyam, lefekhetsz.

Mig három szál gyertya el nem ég,
Addig a szerelem nem ölég,
Mig három szál gyertya el nem ég,
Addig a szerelem nem ölég.

Berzence, Sánta Vendelné, 1896.

0 Ihajla, ezt a kislányt nem az anyja nevelte,
Ihajla, árok partján a vadkácsa költötte,
Nem kell néki édesanyja cifra, sejem-dunnája,
Ihajla, betakarja szeretője subája.

-

2 Barna kislány recece, ne menj el az erdőbe,
Kerekes a vadkörtefa levele,
Kerekes a barna kislány szoknyája,
Ráhajlik a, recece, rózsafának az ága.

-
Elment a szeretőm, elment a szeretőm Délamerikába,
Csak azt levelezi, csak azt elevelezi, menjek el utána, 2
Menjen el a fene Dél-Amerikába,
Találok szeretőt, akár tizenkettőt magam falujába. /

-
Béreslegény jól megrakd a szekered,
Sarrú, túske böködi a tenyered,
Mennél jobban böködi a tenyered, *attéve*
Annál jobban rakd meg a szekeredet. /

-
Jaj, de széles ~~aj~~ jaj, de hosszú ez az ut,
Amejjiken régi babám elindult,
Régi babám, térj vissza a hosszú utadra,
Emlékezzél a tegnapi esti szavadra.

-
Szombaton este ~~nap~~ jó citerálni,
A lányokhoz minden este járni,
Mennél jobban részegesen járok,
Annál jobban szeretnek a lányok,
Vékony héja van a csersznyének,
Göndör haja van a menyecskének,
Göndör haja, szép fekete szeme,
Ha ránézek, majd megesz a fene. /

Iregszemcse/Ürög/, 2
adapótlás

Bözsi néni, 1904.

D. 0

Tur a disznó a makkos erdőbe,
 Tartottam szeretőt a mult évbe,
 Ha tartottam, megszenvedtem érte,
 Kisangyalom ne hányd a szömömre./Kutya világ ne hány a szömömre/
 Azér jöttem ide karikázni,
 Ha ja babám itt talána lönni,
 Keze, lába ki talána törni,
 Én még jobban ki tunnám telenni./Nekem kéne arrol számot tönni/
 Kisangyalom csak addig, csak addig,
 Jól befeküdj a falig, a falig,
 Jól mögölelj engömet, engömet,
 Le ne essek mellőled, mellőled.

(Karinálajó tánchoz is?)

Szenna, Zóka Gyurkó Jánosné, 1904, Kis Istvánné, 1893. /

D

0

Kiskertembe egy almafa se látszik,
 Minden éjjel tizenkétszer virágzik,
 Fele piros, fele sárga, fele más,
 Mögöl engöm a sok köserü sirás.

Arra alá vadliba jár a rétön,
 Szálkást keres a zselici vidékön,
 Szállást keres, de nem tudja, merre jár,
 Édös rózsám de idegen vagy hozzám.

Piros rózsák pirosodjál messzire,
 Kedves rózsám, jőjj el hozzám estére,
 Jőjj el hozzám, üll az ágyam szélére,
 Hogyha szeretsz, fekédj a közepére.

Szenna, Zóka Gyurkó Jánosné, 1904.

Kedves kisangyalom vártalak az este,
 Lőhetett az idő féltizenkettőre,
 Nem győztelek kedves kisangyalom várni,
 Be köllött a rácsos kiskapumat zárni.
 Zárd be, zárd be babám rácsos kiskapudat,
 Nem járom én többet a te udvarodat,
 Vethetsz bele babám szögfü, majoránnát,
 Nem tiprom le többet annak a gyöngé ágát.

Szenna, Zóka Gyurkó Jánosné, 1904.

Édesanyám lánya voltam,
Még szeretőt nem tartottam,
Mikor szeretóm akadott,
Édesanyám kitagadott.

Édesanyám rózsafája,
Én vagyok a legszebb ága,
Legszöbb ága, legszöbb lánya,
A legények bokkrétája.

Barna legény leszakított,
Kalapjába elhervasztott,
Barna legény leszakított,
Kalapjába elhervasztott. /

Somogyzsitfa, Tislér Antalné. 1898.

Ez a kislány, ha bemegy a csárdába,
Rakott szoknya csak úgy ugrik utánna,
Rakott szoknya, szép fekete, göndör haja,
vállára kétfelé van vágva,
De szeretnék velemenni a bálba.
Velemenni, velemenni a bálba,
Páros csolkja hogy ne lenne hijába.

Andocs, Asszonytársaságban.

Berzencei halastó, halastó,
Beleestem kocsistól, lovastól,
Jaj, Istenem, ki vesz ki belőle,
Annak leszek igaz szeretője.

Berzencei ropogós hid alatt,
Három kislány rozmaringot arat,
Én leszek a rozmaring kévekötője,
Barna kislány igaz szeretője.

Ez a kislány papucsot varratot,
A sarkába szerelmet rakatott,
Kiesett aszerelem a papucs sarkából,
Jaj, de távolestem a babámtól.

X Hej, Dunáról fuj a szél,
Feküdj mellém, maj nem ér,
Dunáról fuj a szél.
Ha Dunáról ne, fujna,
Ijjen hideg nem volna,
Dunáról fuj a szél.
Hej, Dunárom, Dunárom,
Vendel az én gunárom,
Dunárom fuj a szél. X

Betzence, Sánta Vendelné, 1896.

Ej, páva, ej, páva,
Császárné pávája,
Ha én páva lennék,
Fojóvizre szállnék.

Fojóvizre szállnék,
Fojóvizet innék,
Szárnyam csattogtatnám,
A rózsám siratnám,

"Mer a császárnéba szerelmes volt a legény; osztán annak megvót egy szép pávája, am meg a vizen vót. Osztán, mikor a császár észrevötte, hogy a felesége szerelmes abba a szegény legénybe, akkor bezáratta a toronyba a feleségét. A másik toronyba meg bezáratta ezt a szegény legényt. Oszt ez mindig ezt danóta a császár bosszujára, mindaddig, amig a feleségét onnad ki nem engedte. Oszt kiengedte a feleségét, de a legén az ott hátt mög a toronba. Így mondták az öregek, így hallottam."

Somogyudvarhely, Győri Mihályné, 1917. /Kuti Györgyné, 1914/

A lófarkához kötött lány /Fodor Katalina/

"Ojjanformán vót, hogy hát ez a Rákóci kis úrfi szeretött egy kiskánt, ugye de az nem akart elmennyi hozzá egyáltalán. S lófarkához kötötte a lányt... -Édesanyám az tudta dalónyi, de én émekünyi nem tudom ám. - És tuskén-bokron annyira hajtotta a lovát, mig el nem vādulta mátkájának. Mikor má vérbe úszott, akkor monta: "Lassan hájts, Lassan hájts Rákóci kis úrfi, Az én göndör hajam az mind vérbe úszik". Akkor lassaban hajtott, de meg is hátt a lán.... Akkor Rákóci kis úrfi ment be a faluba, ahol lakott a nő, s mikor beért a faluvégibe, aszongya is: "Jó napot, jó napot, kire harangoznak? Fodor Katalinra, a maga mátkájára." .. Akkor ment tovább, ott meg a koporsót csinyáták: "Jó napot, jó napot Kinek csáljátok?, Fodor Katalinnak, a maga mátkájának"... Akkor meg Kinek ássák a gödröt, a sirt. Meg kire harangoznak?" Így volt ez. Meg hogy: "Lassan hájts, lassan hájts Rákóci kis úrfi! Mer az én göndör hajam mind vérben úszik"... /énekkal ez/.

Somogyudvarhely, Mezős Ferenc, 1913.

A fekete halom alatt,
Fehér László lopva maradt,
Minden kicsi szerszámostul,
Piros, bársony paplanyostul.

Fogd be kocsis a lovakat,
Rakj a kocsira aranyakt,
Rakj a kocsiba aranyat,
Vékába ~~ba~~ a puttonyokba.
Fehér Anna tüstént megyen,
A vármegye udvarába,
Fojosórol fojosóra,
A főbiró szobájába.

Adjon Isten biró uram!
Hoztam önnek sok aranyat,
Hoztam önnek sok aranyat,
Ha kiadná a bátyámat.

Fehér Anna, Fehér Anna!
Nem köll neköm az aranyad,
Háljál velem egy éjszaka,
Bátyád mögszabadul még ma.

Fehér Anna tüstént megyen
A vármegye udvarába,
Fojosórol fosjosóra,
A bátyjának rostéjjára.

Fehér László édös bátyám,
Hallod-e ,mit mond a biró,
Háljak vele egy éjszaka,
Mögszabadul bátyám még ma.

Fehér Anna édös hugom!
Ne higgy a kutya birónak,
Tisztösslgöd is elveszi,
Szögény bátyád fejét vöszi.

Éfél után egy az óra,
Aluszol-e Fehér Anna?
Nem aluszok, ébren vagyok,
Nagy lánz^örgésöket hallok.

Éfél után három óra,
Alugy, aludj Fehér Anna,
Vége van már a bátyádnak,
Annak a rabló, betyárnak.

Elátkozlak hazug biró,
Mosdóvized vérré váljon,
Türölköződ lobbót vessön,
A jó Isten mög ne mentsen.
Türölköződ lobbót vessön,
A jó Isten meg ne mentson!

Somogyudvarheyli kult.szemle.

Tul a Tiszán az endrédi határba,
Kileveledzett egy száraz vadnyárfa,
Ez a nyárfa a legiresebb nyárfa,
Juhászlegény busulni jár alája.

2. plát

Juhászlegény szive nagyon szomoru,
Előveszi furláját, belefuj,
Furujaszó khallik a pusztára,
Ébredne föl az Endrőd báró leánya.

Kinyilott a báró uram ablakja,
Kökényszemü kisasszony néz ki rajta,
A kisasszony így sóhajt föl magába,
Mért is letten az Endrőd báró leánya.

Másnap reggel az Endrőd báró bujába,
Kirugtata a közel lévő tanyára,
Ott kérdi a leghiresebb juhásszát,
Nem-e látta a kökényszemü bárólányt.

Nem láttam én báró uram, ha mondom,
A bojtárom harmadnapja nincs itthon,
A bojtárom harmadnapja oda van,
Bizonyára a kisasszony vele van.

Nem láttam én báró uram, ha mondom,
~~együtt~~ a tanyám, tegye hát vizsgálatul.
Benne van a tadaródóm, a furujám,
Cifra szüröm, az alatt a bárólány.

Faluvégén csináltak egy bitófát,
Amire a juhászlegént akasszák,
Fujja a szél gyócsingét, gyócsingatyáját,
Nem ölelei az Endrőd báró leányát.

Fujja a szél a göndör haját, a bajuszát,
Nem öleli az Endrőd báró leányát.

A faluba véigmenni nem merek,
Mer azt beszélük, hogy gyászruhát viselek,
Gyász a ruhám és fehér a zsebkendőm,
Juhászlegény volt a kedves szeretőm.

Böhönye, Kesztes János, 1904